

D ů v o d y:

Jest mylným názor rekursního soudu, že podle § 251 čís. 6 ex. ř. jsou z exekuce na maloživnostníky vyloučeny toliko předměty, jež jsou k osobnímu provozování výdělečné činnosti maloživnostníka nepostradatelné. Podle motivů k dotyčnému zákonnému předpisu, jež obsaženy jsou ve výnosu ministerstva ze dne 2. června 1914, čís. 43 věstníku, má předpis § 251 čís. 6 ex. ř. ten smysl a účel, by byl chráněn provoz výdělečné činnosti řemeslníků a maloživnostníků pomocí strojů a to netoliko pomocí strojů k provozu nezbytně nutných, nýbrž i takových, jež slouží a jsou používány k úspěšnějšímu, výnosnějšímu a soutěže schopnému provozu živnosti (sb. n. s. 5665, 6181). Jak dobrozdání znalce Eduarda R-a tak i dobrozdání znalce Rudolfa V-a vyznělo v ten rozum, že zabavený sázecí stroj slouží k lehčímu a výhodnějšímu provozu knihtiskařské živnosti povinné strany. Podle toho jest **předpoklad pro vyloučení uvedeného stroje z exekuce podle § 251 čís. 6 ex. ř. splněn a zrušil první soud exekuci ohledně dotyčného stroje právem.**

Čís. 7590.

V otázce platnosti smlouvy o rozhodčím soudě jest (na Slovensku) venkoncem lhotejno, že pro právní rozepři, jež předkládá se k rozsouzení rozhodčímu soudu, stanoven jest s hlediska státních občanských soudů výlučný obor působnosti nebo výlučná příslušnost, najmě výlučná příslušnost podle § 39 opp.

(Rozhodnutí 11tičlenného senátu nejvyššího soudu ze dne 8. prosince 1927, č. pres. 1345/27.)

V nálezech nejvyššího soudu byla odporujícím si způsobem řešena otázka, zda je platnou smlouva o rozhodčím soudě pro právní rozepře, spadající pod ustanovení § 39 opp. V zájmu jednotnosti nálezů odkázalo předsednictvo nejvyššího soudu věc jedenáctičlennému senátu, jenž k ní zaujal shora vytčené stanovisko.

D ů v o d y:

Podle § 767 opp. platnost rozhodčí smlouvy jest kromě jiného podmíněna tím, že strany mohou s předmětem smlouvy volně nakládati. Smysl a dosah této podmínky dlužno jako při výkladu jiných ne zcela jasných ustanovení zákona i tu hledati výkladem historickým a výkladem z povahy rozhodčí smlouvy.

Historický výklad dlužno navázati na stručný rozbor příslušných ustanovení zák. čl. LIV:1868 jakožto předchůdce nyní platného zák. čl. I:1911. V § 52 zák. čl. LIV:1868 uvádějí se jako úchytky od řádného sudiště v ý s l o v n o u p r o r o g a c í dohoda, jíž se strany podrobily

řádnému civilnímu soudu předem označenému, nebo bez takového označení řádnému civilnímu soudu, pro který se žalobce volně rozhodne (§ 52 a), a dále případ, kde strany přenesly rozhodnutí procesní otázky na soud rozhodčí (§ 52 b). Bylo tudíž základním pojetím dřívějšího civilního řádu soudního, že rozhodčí smlouva jest jen zvláštním druhem výslovné prorogace. V následujícím § 53 obmezil zákon právo výslovné prorogace, vyloučiv ji, v té i oné působě, ve věcech knihovních, svěřenských, manželských a vůbec ve věcech, směřujících k rozluce manželství, a posléze ve sporech, v nichž jsou účastníky osoby nepřítomné nebo poručenci neb opatrovanci. Z řečeného zásadního nazírání na rozhodčí smlouvu jako zvláštní druh výslovné prorogace samo sebou důsledně vyplývalo a bylo proto jen nadbytkem a jen z opatrnosti v § 495 ještě jednou opakováno, že nelze obapolnou dohodou stran přenést na rozhodčí soud řešení právních věcí, v nichž podle § 53 není přípustnou úchylna od řádného sudiště. Došlo tudíž v zák. čl. LIV:1868 výslovného vyjádření zákonodárcovo stanovisko: Kde je zákonem v otázce příslušnosti výslovná prorogace (v užším smyslu) vyloučena, vyloučena jest i smlouva rozhodčí. Do platného zákona o občanském řízení soudním ustanovení § 52 b) zák. čl. LIV:1868 převzato nebylo. Proč se tak nestalo, jest právě tak lhostejno, jako jest bez významu, zda přes to bylo zákonodárcovým úmyslem, setrvat na zásadním stanovisku onoho dřívějšího zákonného ustanovení. Pro psané právo jest všeobecně uznávanou právní zásadou, že zákon, vyšed ze zákonodárcovy dílny, odpoutává se od svého tvůrce, že zákonem jest jednak vše, co v zákoně došlo výrazu, byť i byl zákonodárce méně naříditi zamýšlel, jednak jen to, co praví zákon, byť i byl zákonodárce více říci zamýšlel.

Jest proto otázkou, zda shora zdůrazněné základní stanovisko dřívějšího zákona lze i pro platný zákon vyčísti alespoň z jeho ostatních ustanovení neb alespoň uhájiti je z povahy rozhodčí smlouvy. K této otázce dlužno odpověděti záporně. V § 180 opp. zákon přesně rozlišuje námitku, že spor nepatří do oboru působnosti soudu nebo že soud není příslušným (§ 180 bod 3 opp.) od námitky, že ve věci má pokračovati soud rozhodčí (§ 180 bod 4 opp.). Kdyby bylo správným, že i platný zákon o soudním řízení hledí k rozhodčí smlouvě jako ke zvláštnímu způsobu výslovné prorogace v otázce příslušnosti, bylo by logickým důsledkem, že námitka, že spor patří před ujednaný rozhodčí soud, byla by námitkou nepříslušnosti soudu, spadala by již pod ustanovení bodu 3. § 180 opp. a bylo by zbytečno, zmiňovati se o ní v bodu 4 § 180 opp. V úvahu přichází dále doslov zákona. Jak řečeno, podmíněna jest platnost rozhodčí smlouvy kromě jiného tím, že strany mohou s předmětem smlouvy volně nakládati. Ve výkladu o dosahu této podmínky tkví právě jádro sporné otázky. Shoda mínění je v tom, že rozhodčí smlouva zasahuje i do oboru soukromého práva hmotného i do oboru občanského práva procesního. Jest obecným učením právní vědy, že úprava rozhodčí smlouvy a řízení před rozhodčími soudy jest úkolem jednak hmotněprávního, jednak procesuálního zákonodárství. Uznává se v právní vědě, že jest věcí občanského práva hmotného, stanoviti podmínky

vzniku a platnosti rozhodčí smlouvy a účinky této smlouvy. Právu procesnímu se vyhrazuje úprava otázky, do jaké míry a jakým způsobem státní soudy spolupůsobí při ustavení rozhodčího soudu, poskytují mu právní pomoc, jaké procesuální účinky přiznávají se nálezu rozhodčího soudu a za kterých podmínek a jakým způsobem lze se na státních soudech domáhati výroku o bezúčinnosti rozhodčí smlouvy a nálezu rozhodčího soudu. Pravda ovšem, že platný zákon o občanském řízení soudním právě tak, jako i jiná zákonodárství, tak zejména civilní řád soudní, platný v zemích historických, neshledal závady, by i hmotněprávní i procesuální stránka právního ústavu rozhodčích soudů nebyla řešena v zákoně o občanském řízení soudním. Tím však na pravé podstatě o povaze norem toho i onoho směru nic nebylo změněno. Zařazením do procesního zákona nemohly z norem v pravdě hmotněprávních státi se normy procesuálně právní, právě tak, jako norma soukromoprávní nestává se normou veřejnoprávní pro své zařazení do zákona jinak veřejnoprávního a naopak. Že se stalo, co se stalo, vysvětluje se jednak historickou setrvačností, jednak theoretickým názorem, jenž hledí ke smlouvě rozhodčí jako ke smíru a k nálezu rozhodčího soudu jako ke zvláštnímu druhu rozsudku. Poněvadž pak smír a rozsudek jsou útvary práva procesního, uznána řečená systematika zákona za theoreticky nezávadnou. K vůli přesnému vymezení pojmu »p ř e d m ě t s m l o u v y« v § 767 opp. třeba si uvědomiti postup, jímž vyvinul se právní útvar rozhodčí smlouvy. Ve spořádaném státním životě jest zakázáno, hledati proti civilnímu bezpráví nápravu svépomocí. Vzejde-li mezi stranami soukromoprávní rozepře, ana jedna strana tvrdí, že skutečný stav není stavem právním, zasahuje do jejích právem uznaných poměrů soukromoprávních, druhá pak hájí stanovisko, že skutečný stav jest i stavem, vyhovujícím právu soukromému, poskytuje zákon stranám možnost, by dovolaly se rozhodnutí řádných soudů jakožto orgánů, jimiž stát pečuje o zabezpečení právního řádu v občanských právních věcech. Zákon však neukládá stranám za povinnost, by se soudu dovolaly, neukládá žalobci, by žalobu podal, a žalovanému, by se proti žalobě bránil. Toto stanovisko zákona, jenž jest důsledkem zásady, že strany, pokud právě mohou se sporným soukromoprávním nárokem volně nakládati, jsou neobmezenými pány tohoto soukromoprávního nároku, že tudíž, nedovolavše se soudní odpomoci, mohou se nároku vzdáti, nebo, nebráníce se proti žalobě, mohou takto nárok uznati, dochází výrazu v celém soudním řízení. I za projednávání rozepře zůstávají strany neobmezenými pány sporného soukromoprávního nároku nebo poměru. Mohou nárok uznati nebo se ho vzdáti výslovně nebo nepřímou skutkovými přednesy, procesuální nečinností, nevyužitím opravných prostředků a p. A jako za právní rozepře i dříve, než byla na soudě zahájena, zůstávají strany pány svých soukromoprávních poměrů. Mohou zejména spor o soukromoprávním nároku nebo poměru vyřešiti si ze své vůle a mocí své vůle samy bez pomoci soudu neb osob třetích. Mohou spor odkliditi srovnalou vůlí buďsi tak, že jedna strana, přistoupivši zcela na stanovisko druhé strany, pustí nadobro své opačné sta-

novisko, buďsi tak, že i ta i ona strana alespoň částečně sleví se svého stanovisko. V onom případě odklidí se spor podle toho, kdo nadobro pustil své stanovisko, uznáním anebo zřeknutím se nároku, v druhém směru pak smírem. U lidí, dbalých svých zájmů, jest zcela přirozeno a lze zajisté předpokládati, že než v naznačených směrech promluví konečné slovo, zhodnotí pečlivě i skutkovou i právní stránku věci a podle toho se rozhodnou. Jest však neméně přirozeno, že strany, nemající ve věci úplné jasno, dříve, než se rozhodnou, budou hledati radu a poučení u osob své důvěry, že jejich konečný projev vůle bude ploidem této rady a tohoto poučení. V tomto případě ti, na něž se strany obrátily o radu a poučení, nerozhodují ovšem spor přímo, ovšem ale nepřímou. A od tohoto postupu jest již jen krok ke smlouvě rozhodčí. Strany ze srovnalé vůle povolávají rozšafné osoby své důvěry nejen k tomu, by jim šly radou a poučením na ruku a tím nepřímou jejich spor vyřešily, nýbrž propůjčují jim moc a právo, by jejich spor vyřešily přímo svým nálesem. Netřeba zajisté blíže odůvodňovati, že při uznaném panství stran v jich soukromoprávních poměrech nemůže je zákon obmezovati a neobmezuje je v tom, by ve shora označeném smyslu samy si srovnalou vůlí bez zakročení soudu spor vyřídily, aby podle své vůle učinily podkladem této své srovnalé vůle radu a poučení svých svobodně zvolených důvěrníků. A totéž nutno tvrditi i o smlouvě rozhodčí, jež ve své podstatě, jak řečeno, liší se od posléz zmíněného případu jen zevně, formálně. Tam rozhodují důvěrníci nepřímou, rozsudí pak i formálně přímo. Pravda ovšem, že rozhodčí smlouva jest průlomem zásady, podle níž rozhodovati soukromoprávní rozepře povolány jsou státní občanské soudy. Nevhodným a nepřesným jest však mluvití ve případě rozhodčí smlouvy jen anebo též o přesunu příslušnosti. Rozhodčí smlouvou vylučuje se soukromoprávní rozepře z pravomoci řádných soudů, z oboru jich působnosti. Smlouvou rozhodčí usjednávají se strany na tom, že vůbec žádný řádný soud nemá jich soukromoprávní rozepři rozhodovati. Je-li tato soukromoprávní rozepře z uznané zákonem vůle stran vyloučena z oboru působnosti řádných soudů, není vůbec logicky místa pro úvahu o tom, který soud byl by bez rozhodčí smlouvy příslušným. Vždyť i v občanském řízení soudním před státními soudy jest přirozeným a jedině logicky možným ten postup, že se v prvé řadě uvažuje a řeší otázka, zda věc vůbec patří na pořad práva, a, byla-li tato otázka popřena, zůstává mimo úvahu otázka příslušnosti. Hájí-li se tudíž stanovisko, že předmětem rozhodčí smlouvy po rozumu § 767 opp. jest kromě hmotněprávního nároku též příslušnost a že následkem toho není platnou smlouva o rozhodčím soudě pro právní rozepře, pro něž zákon, zejména v § 39 opp., předpisuje výlučnou podle § 45 opp. prorogaci nezměnitelnou příslušnost, jest toto stanovisko pouhým následkem nepřesného a nedůsledného formulování otázky. Jak řečeno, rozhodčí smlouvou vylučuje se právní rozepře z pravomoci státních občanských soudů, tudíž z oboru působnosti těchto soudů. Při logickém usuzování musela by tudíž otázka býti formulována tak, zda činí rozhodčí smlouvu neplatnou okolnost, že právní rozepře v řízení před státními

občanskými soudy přikázána jest do výlučného oboru působnosti okresních soudů nebo sedrii nebo že určena pro ni výlučná příslušnost. Tuto otázku bylo by pak nutno v tom i onom směru zodpovědětí tímž způsobem a při onom stanovisku prohlásiti za neplatnou smlouvu o rozhodčím soudě pro právní rozepře, pro něž určen jest výlučný obor působnosti nebo stanovena výlučná příslušnost. Jinými slovy, neplatnou byla by rozhodčí smlouva všude tam, kde buď co do oboru působnosti nebo co do příslušnosti není platnou výslovná prorogace. Tyto důsledky nemohou však obstáti před zákonem. Z ustanovení §§ 1 a 2 opp. jasně vyplývá a není ani v písemnictví ani v rozhodování soudů sporno, že v otázce oboru působnosti jest prorogace ze soudů okresních na sedrie vyloučena nadobro, prorogace ze sedrií na okresní soudy jest přípustna jen v majetkoprávních sporech, jež nejsou bez ohledu k hodnotě předmětu rozepře odkázány do oboru působnosti soudů sborových (§ 1, bod 2 a) opp.). Kdyby správným byl názor, že neplatnou jest smlouva o rozhodčím soudě pro právní rozepře, pro něž není v otázce oboru působnosti přípustnou prorogace, znamenalo by to, že byla by platnou smlouva o rozhodčím soudě jen pro majetkoprávní rozepře, jež podle hodnoty předmětu rozepře odkázány jsou do oboru působnosti sedrií. Důsledkem toho byla by neplatnou smlouva o rozhodčím soudě pro majetkoprávní rozepře, jež podle hodnoty předmětu rozepře odkázány jsou do oboru působnosti soudů okresních, poněvadž jak řečeno, i v těchto sporech nepřípustnou jest prorogace ze soudu okresního na soud sborový. Pro vyloučení rozhodčí smlouvy v těchto rozepřích není však zajisté pražádného rozumného zákonodárného důvodu. Vyloučena byla by však smlouva o rozhodčím soudě pro všechny rozepře, jež odkázány jsou v § 1 bod 2 b) až k) do výlučného oboru působnosti soudů okresních, a vyloučena by byla pro právní rozepře, jež podle § 2 odstavec druhý odkázány jsou pod body 1 až 8 do výlučného oboru působnosti sedrií. Vyloučena by byla zejména smlouva o rozhodčím soudě i pro právní rozepře mezi zaměstnavateli a zaměstnanci ze smlouvy služební (§ 1 bod 2 e) opp.). Tím v rozporu jak se stanoviskem zákona, tak se stanoviskem soudní praxe a veledůležitými zájmy sociálními a národohospodářskými byla by popřena platnost kolektivních smluv v ustanovení, jímž spory ze služebního poměru vyhrazují se vesměs soudu rozhodčímu. Z toho, co uvedeno, vyplývá, že přípustnost rozhodčí smlouvy byla by prakticky omezena na právní rozepře, pro něž bylo by zcela zbytečno uznávati její platnost. Pak lépe a účelnějším by bylo, vypustiti vůbec právní ústav rozhodování soukromoprávních rozepří soudy rozhodčími. Vyloučiti rozhodčí smlouvu alespoň pro právní rozepře, pro něž stanovena jest výlučná příslušnost, není, jak řečeno, důsledným a nemá opory ani v zákoně, ani v povaze rozhodčí smlouvy. Nelze na př. nikterak seznati, proč neměla by býti platnou smlouva o rozhodčím soudě ve sporech pro rušenou držbu, ve sporech o hranice pozemků a p. Bylo by pak nedůsledným, uznávati platnost rozhodčí smlouvy pro spor o spravení knihovního záznamu, poněvadž pro tyto spory neplatí výlučná příslušnost podle polohy ne-

movitosti (§ 40 opp.), a ještě větší nedůsledností by bylo, vyloučiti možnost rozhodčí smlouvy pro hypotekární žalobu, připustiti ji však pro žalobu z obligačního závazku majitele hypoteky (§ 40 opp.). Uvažuje-li se, že tam, kde není stranám podle § 45 opp. volno, pozměnití příslušnost v poměru řádných soudů navzájem, tím méně lze tuto možnost uznati v poměru řádných soudů k soudům rozhodčím, jest to právě jen důsledkem toho, že se zapomíná, že rozhodčí smlouvou vylučují se soukromoprávní rozepře vůbec z oboru působnosti řádných soudů, proti čemuž otázka příslušnosti nepřichází vůbec v úvahu. Poukazuje-li se posléze příkladmo k tomu, že důsledně bylo by lze odkázati na rozhodčí soud i žalobu o obnovu, což prý zajisté nelze připustiti, jest tato posléz uvedená věta ovšem správnou, ale jest správnou nikoli s hlediska příslušnosti, nýbrž proto, že zde nemohou strany nakládati volně s předmětem smlouvy. Žaloba o obnovu jest mimořádným právním prostředkem proti právoplatnému rozsudku státního soudu. Jde o to, by tento rozsudek byl zvrácen, by zvrácen byl právoplatný rozsudek, v němž svým orgánem, soudem, projevila se státní svrchovanost v oboru konání státní pravomoci soudní. Připustiti pro žalobu o obnovu možnost rozhodčí smlouvy, znamenalo by, volati za mimořádnou opravou stolicí proti emanaci státní svrchovanosti osoby soukromé, což ovšem jest nadobro vyloučeno. Tím, co uvedeno, jest právní zásada, uvedená v čele tohoto rozhodnutí, odůvodněna.

Čís. 7591.

Smlouva, již byla propachtována zabraná půda, není přímo a priori zakázána zákonem, platnost její závisí pouze na schválení Státního pozemkového úřadu. Smlouva o koupi inventáře a úrody tvořící souvislou a nerozlučnou součást smlouvy pachtovní, sdílí též osud oné smlouvy. Neschválil-li Státní pozemkový úřad smlouvu, nelze tu použiti § 1174 obč. zák., nýbrž podle § 1435 obč. zák. možno žádati zpět, co bylo dáno ke splnění smlouvy.

(Rozh. ze dne 9. prosince 1927, R I 647/27.)

Žaloba, by bylo uznáno právem, že smlouva o koupi inventáře velko-statku jest neplatnou, byla procesním soudem první stolicí zamítnuta. Odvolací soud zrušil napadený rozsudek a vrátil věc prvnímu soudu, by, vyčkaje pravomoci, dále jednal a znovu rozhodl. Důvody: Napadený rozsudek vychází z úvahy, že pachtovní smlouva o zbytkovém statku a související s ní smlouva o převzetí inventáře i úrody byla od počátku nejen neplatnou, nýbrž i nicotnou. Podle spisů Státního pozemkového úřadu byl dvůr zabraným majetkem pozemkovým a propachtoval jej Státní pozemkový úřad spolužalovanému Václavu H-ovi na dobu od 12. prosince 1922 do 31. prosince 1928, ale poněvadž pachtovné nebylo placeno, jednal Státní pozemkový úřad se